

Ponedeljek

Posamezna številka 1 K.

Neodvisno glasilo
javnega mnenja

Izhaja vsak ponedeljek

Izdaja in urejuje: Milan Plut.

Uredništvo in upravnništvo: Cesta na Rožnik št. 5, tel. 543.

2. št.

V Ljubljani, dne 18. aprila 1921.

Leto I.

Najnovejše vesti.

Telefonska zveza z Beogradom je zaradi snega pretrgana. Beograjski vesti so vsled tega izostale.

Split, 16. aprila. Odvetniška zbornica je črtala iz svojega imenika vse one italijanske odvetnike, ki niso hoteli položiti predpisane prisega.

Reka, 16. aprila. Danes zjutraj so fašisti napadli voz električne železnice, ki je vozil delavce na delo. Fašisti so vrgli bombo, ki je dva delavca ubila in tri ranila.

Trst, 17. aprila. Na stara leta se d'Annunzio ženi z dvajsetletno pianistinja Lojzko Baccara, ki je živel z njim že na Reki. Na Reki se je Gabrijel tudi pred lastnim sodiščem dal ločiti od dosedanje žene Marije de Gallese.

Trst, 17. aprila. Italijanska vlada je sekvestrirala ladje «Uran» in «Magyar» reške paroplovne družbe. (Družba je po večini v hrvatskih rokah. Zopet nov čin nasilja proti Jugoslovanom!)

Rim, 17. aprila. Italijanska vlada je poslala svojega zastopnika Scalea v Prago k predsedniku Masaryku s pismom italijanskega kralja. Vsebina tega pisma ni znana.

Rim, 17. aprila. Volilne borbe po vsej Italiji se razvijajo zelo živahno. Blok nacionalistov napenja vse moči, da dobi večino. V Mantovi, Rimu, Barletti, Veroni itd. je prišlo do hudih spopadov. Več socialistov in fašistov je mrtvih in ranjenih.

Rim, 17. aprila. Italijanski listi se obširno bavijo s položajem na Grškem in naglašajo, da se je zaradi vojaških neuspehov v Mali Aziji zelo poostri. V Patrasu in Pireju so se vršile velike demonstracije proti vojni. Prišlo je tudi do spopadov med prebivalstvom in policijo. Čete, ki so bile vkrpane za Smirno, so se uprle in klicale: «Doli z vojno!» V zbornici je ministrski predsednik Gunaris ponjasil svoje zadržanje v Londonu in namigaval pri tem tudi na poraz v Mali Aziji. Izrazil pa je nado, da se bodo operacije končale srečno. Koncem seje je prosil zbornico za dovoljenje, da sme proglasiti na Grškem obsedno stanje.

Washington, 17. aprila. List «Chicago Tribune» poroča, da bo državni departma zahteval od kongresa prepoved izvoza orožja in municije v one dežele, ki bi uporabljale orožje samo za revolucijske namene. Gre tu v prvi vrsti za Kitajsko in Irsko.

London, 17. aprila. Brezposelnost v Angliji silno narašča. Koncem prvega aprilskega tedna je bilo brez posla 1.615.000 oseb, za 109.000 več kakor prejšnji teden. Štete pa so pri tem samo priglašene osebe, dočim je dejansko število brezposelnih mnogo večje. Stavka rudarjev traja.

Drobne vesti iz Goriškega. V Gorici je bil v soboto zvečer velik požar na državnem kolodvoru. Zgorelo je skladišče lesa. — V Ajdovščini je umrla ga. Ivana Bratina iz znane narodne rodbine. — V Lokavcu na Vipavskem se je poročil g. Fr. Hmelak, župan, veletržec, z g. Antonijo Zagar, roj. Kobi.

Iz klerikalne korupcije pri stvarni demobilizaciji.

(Glej zgoraj faksimile.)

(Velesp. g. Ogrin! Prosim Vas, pošljite še gotovo ta teden vse, kar sem naročil za razsvetljavo, v Maribor, ker imam že delavce naročene za napeljavo.

Radi kopalne «bane» v Sternišču je informiran g. inženir Rueh, ki jo je določil za Marijanišče. Č. prednica jo meni odstopi. Odpošlje se naj kar iz Sternišča v Maribor.

Ljubljana, 6. X. 1920.

S spoštovanjem
dr. Karl Verstovšek.)

Ljubljana, 6. X. 1920.

Velesp. g. Ogrin!

Prosim Vas, pošljite še gotovo ta teden vse, kar sem naročil za razsvetljavo, v Maribor, ker imam že delavce naročene za napeljavo.

Radi kopalne «bane» v Sternišču je informiran g. inženir Rueh, ki jo je določil za Marijanišče. Č. prednica jo meni odstopi. Odpošlje se naj kar iz Sternišča v Maribor.

Zadnjič smo omenili nekaj značilnih primerov iz poglavja o klerikalni korupciji. Ena najbolj kričeih afer je pač ta, da je aktivni poverjenik sodeloval pri zlorabi uradne oblasti s strani predsednika gospodarske komisije, in to v osebno korist.

Poročali smo, da je gospodarska komisija bila upravičena dajati razne za higieno potrebne predmete le bolnicam in dobredelnim zavodom. Privatniki so bili od dobave takšnih predmetov naravnost izključeni.

Takratni poverjenik Verstovšek si je v Mariboru baš renoviral stanovanje. Vse potrebno mu je dejala gospodarska komisija. Ker so izginili vsi zapiski in pobotnice, glaseče se na Verstovškovo ime, si lahko predstavljamo, po kakšnih cenah si je n. pr. gospod poverjenik inštaliral v svoje stanovanje luč, električne kontakte, žice in krasne svetilke z demobilizacijskim materialom, ki se danes v trgovinah sploh več ne dobi. To je šlo povsem enostavno. Gospod Ogrin je dal, g. Verstovšek je vzela, kam pa je g. Rueh zapisal, nikdo ne ve. Več preglavice je delala gospodu poverjeniku kopalna soba. Gospodarska komisija je imela krasne kopalne garniture. Toda obstajala je prepoved, ki je veljala tudi za poverjenike. Bistra glava najde izhod iz najtežje situacije. Gg.

Ogrin, Verstovšek in Rueh ter prednica Marijanišča so se zmenili tako-le: Na prošnjo Marijanišča, dobredelnega zavoda, odstopi Ogrin kopalniščno napravo za bagatelno ceno Marijanišču, kopalnica se pa odpošlje naravnost Verstovšku v Maribor.

Tako se je tudi zgodilo. Sirote v Marijanišču se še danes kopajo v lesenih kadeh — če se sploh smejo, — gospod poverjenik pa pljuska po lepo emajlirani razkošni in poceni pridobljeni dobredelni banji.

Že zadnji teden smo dovolj jasno omenili ta slučaj. Klerikalci so molčali kot grob. Nikdo ni upal javno zanikati istinitosti naših navedb, niti braniti triperesno deteljice. Pač pa smo dobili več anonimnih pisem, ki nas na prav klerikalni način grdijo, da obrekujemo enega najbolj poštenih slovenskih ljudi, Verstovška, in da skušamo kompromitirati zaslužnega gospoda Ogrina, ker je on voditelj ljubljanskih klerikalnih volilcev.

Da napravimo konec aferi, iznašamo točen posnetek originalnega Verstovškega pisma. Pripisujemo temu pismu izredno važnost zato, ker dokazuje, kako so klerikalci, ko so se nahajali pri vršenju uradnih dolžnosti in ko so bili državni funkcionarji, zlorabljali povsod svoj položaj.

Morala, vera in gospod Janez Kalan.

Gospoda Janeza Kalana osebno ne poznam in me tudi prav malo zanima, ali je velik ali majhen, debel ali suh, rdečeličen ali bledoličen. Zadoštuje mi, da ga poznam po njegovih brošuricah in po njegovem vnetem boju zoper sirovost in nenravnost Mika me pripomniti par besed. Doždeva se mi, da je metoda gospoda Janeza Kalana popolnoma zgrešena in da mož ne bo imel uspeha. Zakaj pridigovati boj sirovosti in nemorali, v brošurah in v cerkvi pa razširjati sirovost? Povzdignite, gospod Kalan, svoj glas in zarohnite najprej nad svojimi duhovnimi sobraty, nad katoliškimi časopisi, predvsem pa izprašajte vest sebi samemu! Ali niste vi sami in vaša žurnalistika tisti, ki najbolj razširjate nemoralno in sirovost, ki najbolj ubijate vero med ljudmi? Izpreobrnite sebe in svoje duhovne sobrate, da ne bodo lagali, obrekovali, sejali prepirov, prešuštovali, da bodo ljubili svoje sovražnike, zatrite tiste slabe zglede, ki prihajajo našemu ljudstvu iz farovžov od tehanov, fajmoštrov in kaplanov, od Orlov itd., izkratka, zastavite ves svoj vpliv, če ga kaj imate, da bo katoliška duhovščina o morali in veri nekoliko manj govorila, pa nekoliko bolj po nji živeła. S tem boste morali in veri več koristili nego s svojim bojem proti sirovosti in nenravnosti, ki se mi v teh razmerah zdi smešno prazen in plitev humbug.

«Vera je v nevarnosti!» To pesem čivkajo katoliški ptiči že dolgo in o vsaki priliki. Gospod Kalan, vera ni prav nič v nevarnosti. V nevarnosti je samo nadvlada katoliške duhovščine nad ljudstvom. Vera je razmerje človeka do Boga. Tu pa nimajo nobenega opravka ne volitve, ne kancelarparagraf, ne bera, ne testamenti, ne občine, — — če bi hotel vse naštet, bi ne bil kmalu pri kraju. Vi in vaši duhovni sobratje ste drugega mnenja. Svoje čase je bil verska zadeva Šusteršič, Lampe, Pegan, Štefe, ti lumpje, ki jih je zgodovina že sodila in obsodila; verska zadeva je bila Smolnikarjeva lurška voda, je bila Vodiška Johanca; verska zadeva je bila krvava habsburška dinastija; verska zadeva so bile persekucije na-

prednega učiteljstva; verska zadeva so bile denunciacije o jugoslovanskih ljudeh med vojno; verska zadeva je bila slavna «Slovenčeva» pesem »Srbe na vrbe!» itd. itd. Zakaj vi in vaši škofje ste priporočali z verskega stališča pri volitvah Šusteršiče in Pegane, vi in vaši škofje ste propagirali katoliške časopise, vi in vaši škofje vodite boj proti Sokolu in političnim nasprotnikom z verskega stališča, kratkomalo — vi in vaši škofje vtikate vero v prav vsako stvar, pa naj ima tam kaj opravka ali pa nič.

Pravite, da je naše ljudstvo sirovo in nemoralno. To je vaša zasluga. Edina res čisto vaša zasluga. Nad tristo let, od protireformacije dalje, ga vi in izključno le vi vzgajate. In še danes poudarjate s ponosom, da stoji velika večina našega naroda za vami. Tu imate uspeh te svoje vzgoje. Da, boj sirovosti in nenravnosti! Soglašam z vami. Toda prvi pogoj za uspeh tega boja je, da se naše ljudstvo iztrga pogubnemu vplivu naše duhovščine. Zakaj rimska morala je: laži, kradi, goljučaj, obrekuj, prešuštovej, veriži — samo da si naš, da voliš Korošca ali Gosarja, da daješ za maše, da greš k izpovedi, — vse ti bo odpuščena in v nebesih bo nad teboj izpreobrnjenim grešnikom večje veselje nego nad devetindevedesetimi pravičniki. Med tako moralo in med našo moralo ni kompromisa.

Velik grešnik sem pred katoliškim Bogom, prav rad priznam. Zato se nič ne čudite, da je prišla nekoč k meni pobožna devica, da bi me izpreobrnila. In rekla mi je kakor Hamlet Ofeliji: «Pojdi v klošter, Antikrist!» In dodala je: «Če imaš kaj dolgov, nič se ne boj, vse bodo plačali».

Jaz se nisem izpreobrnil in nisem šel v klošter. In vem, da ne bom prišel nikoli v tisto nebeško veselje, v katerem se izprehaja rajni Evgen Lampe. In ne bom nikoli prijatelj take morale, kakršno mi je priporočala ona pobožna devica in kakršno pridiguje naša duhovščina. Boj sirovosti, nenravnosti in neveri — in prav zato tudi boj rimskemu klerikalizmu! — au.

Značilno. Naši klerikalci so vedno jezni, ako se jim očita, da nastopajo vedno in povsod protinarodno, da imajo vedno in povsod pred očmi izključno samo svoje strankarske interese. In vendar, ne mine skoraj dan, da ne bi dobili novih dokazov za naše obdolžitve. Pomurje je gotovo silno važna naša obmejna pokrajina. Ljudstvo je tam še zelo nezavedno, nemurjev je dosti in hujškačev, samo na-

rodno zavednih ljudi prav malo. V Radgoni je po prevratu začel izhajati tednik «Murska Straža», ki je to ljudstvo začel buditi k narodnemu življenju. List je sicer močno simpatiziral s klerikalci, ali bil je vendar še dovolj naroden in do bro je vršil svojo nalogo ob meji. Ko smo Radgono zapustili, se je list preselil na južni breg Mure, v Zg. Radgono in nadaljeval svoje delo. Sedaj je pa prešel

ldje sploh nisa plača dubil. Če pu pravice puvem, morm prznat, de jh več ket pulvica nism puznov, tku zlu sma se pumnožl.

Nej jh navedm sam par, k'ka se pusebn u zadnem čas začel uvelavlat: Prov dol u kot je sedov za miza Joža Glonar s soja najnuvejša kniga «Zbirka kanibalskih vicu», zraven nega dohtar Robida, k je pred kratkm spisu bukile «O uplivu alkohola na človeka. Iz lastne skušne». Nima nasprut sm opazu dva fanta, ke sta se tku obnašala, kokr deb izvajala kašne proste vaje. En kulega m' je puvedu, de sta tu znana športna pisatlna Kugoja pa Kuvač, ke sta šele pred enem tednam izdala brošura «O izvajanju rokaborbe na prostem», k' je zbudila pu Iblan velikanska senzacija. Čist vase zatuplen je bil pesnikuvavc Puđbevšek. Pisov je ravn nuvela «Električn štefletn in magnetičn iblansk barje». Branimir Mičič je brau prjatlam kapitlne iz sojga dela «Use prevrnima». Cerar-Danilo je prnesu saba kr dve bukile «O važnast suflerja za sluvenska Talija» in «Keku se plonka», pferasr Mantuani pa soja učenaška razprava «Pradžuveške kusti u Štepan vas. Dopri nos k negav teuri o podobnast glave šildkrote s človeška glava». Prepeluh je razkazvov

list vsled odhoda glavnega urednika popolnoma v klerikalne vrste in že prva številka je morala biti vsa zaplenjena, tako je ta list hujskal proti jugoslovanski državi! Tako klerikalci razumejo narodno delo celo v takih krajih, kot je Zg. Radgona. Ta slučaj je nad vse značilen za klerikalce sploh in merodajni krogi naj v interesu države najdejo način: kako varovati našo severno mejo — ne pred Nemci in nemurji, temveč pred klerikalnimi izdajalci.

Fašisti v jugoslovanski uniformi.

Tržaška zavarovalnica «Assicurazioni Generali» je imela pred prevratom na jugoslovanskem ozemlju vse polno agencij, ki so vse dobro «delale», ker nasprotstvo med nami in Italijani takrat vendar ni bilo še tako veliko in splošno, kakršno je sedaj, ko so nas Italijani tako nesramno okradli za najlepše dele naše domovine.

«Assicurazioni Generali» je kmalu uvidela, da s svojim italijanskim imenom v Jugoslaviji ne bo mogla izhajati, težko bi ji pa bilo opustiti delovanje pri nas, ker izkoriščati Jugoslovane se dobro izplača in jugoslovanski milijoni bi družbi dobro došli.

Ker je Italijan zvit kot lisjak, je kmalu našel izhod iz zadrege. Ker nas pod italijanskim imenom ne bi mogel izkoriščati, je smuknil lepo v jugoslovansko uniformo, vedoč dobro, da Jugoslovani navadno gledajo samo na zunanost. Ako je le ona jugoslovanska, pa je vse dobro.

Tako je nastala v Zagrebu velika «jugoslovanska» zavarovalna družba «Sava», ustanovljena po tržaški «Assicurazioni Generali», ki je pri «Savi» udeležena s 60 odstotki za asikuracijo in s 100 odst. za reasikuracijo. Ostanek — malenkost — so pa zbrali nekateri «naši» (zagrebški židovski) denarni zavodi, ki imajo — zaradi lepšega — večino v ravnateljstvu, glavne funkcije pa opravljajo, seveda, tržaški Italijani od «Assicurazioni Generali».

«Sava» bo nadaljevala svoje delovanje tam, kjer ga je prekinila «Assicurazioni Generali». «Sava» prevzame vse podružnice «Assicurazioni Generali» v Jugoslaviji in vse njeno uradništvo — s kratka, «Assicurazioni Generali» je smuknila v jugoslovansko uniformo in jugoslovanski milijoni naj bi se stekali v Trst — v podporo fašizma.

«Assicurazioni Generali» je namreč središče tržaškega fašizma, vsi njeni uslužbenci so fašisti, ki so zažigali naš «Narodni dom», tolikokrat napadli in opustošili uradništvo in

tičkarno «Edisontis» in drugih slovenskih stavb v Trstu in po Primorskem. «Assicurazioni Generali» kot taka pa gmotno prav izdatno podpira fašiste in v Trstu je splošno znano, da imajo fašisti najmočnejšo in najsigurnejšo finančno oporo ravno pri «Assicurazioni Generali», ker organizacija fašistov rabi denar, da more plačevati ono tržaško fakinažo, ki izvršuje njena povelja, ki požiga, pustoši, napada, pretepa in ubija naše zaslužnjene brate. Samo v novembru je «Assicurazioni Generali» dala fašistom enkratno podporo stotisoč lir in vsi njeni uradniki v Trstu so fašisti!

Vse to ni še nič čudnega. «Assicurazioni Generali» zasleduje pač italijanske interese in ko bi pri nas bilo pameti in dosti resničnega in sistematičnega odpora, ne bi imeli tržaški fašisti od jugoslovanske uniforme prav nobene koristi, ker zavarovalnic je pri nas dosti in Jugoslovani se za «Savo» niti zmenili ne bi in ona bi kmalu, prav kmalu lepo likvidirala. Tako bi se pri vsakem drugem narodu nihče niti ne zmenil za vso stvar, naše časopisje je pa nasledlo «Savi» in je poročalo o narodni, jugoslovanski zavarovalnici! Ljubljanska «Jugoslavija» je celo še te dni, ko je že dosti znano, kaj je «Sava», priobčila za njo v redakcijskem delu, pod rubriko: «Gospodarstvo» celih 66 vrstic — reklame za to «jugoslovansko» zavarovalnico, «ki ima vse pogoje za razvoj».

In to je škandal!

Pazili bomo dobro, kdo bo še priporočal italijanske fašiste v jugoslovanski uniformi.

Poglavje o svobodi. Mariborska Straža že dolgo na nečuvven rovtarski način hujška proti državi — bolj kot katerisibodi odkrito sovražni list v inozemstvu. Ljudje so se za glave prijemale in se čudili neverjetni liberalnosti cenzure, ki mirno trpi take izpade proti državi, kakor bi bila naša država brez vse moči in bi se smel nekaznovano norčevati iz nje zadnji ulični paglavce. Končno se je cenzura vendar zdrnila in zaplenila je «Stražo». Nismo prijatelji ostrih ukrepov proti tisku s strani oblasti, časopisje naj vživa svobodo, ampak to svobodo naj si ono — zasluži, naj je, ne zlorablja, naj ne vganja izdajstva nad lastno državo! «Straža» tega ne razume, ona sistematično hujška proti državi obmejno prebivalstvo, ki je že dovolj nahujškano od Nemcev in nemurjev in zato je cenzura storila samo svojo dolžnost, ko se je vendar enkrat poslužila rdečega svinčnika. «Straža» — sedaj vpije, češ da take konfiskacijske prakse niti v Avstriji ni bilo! Da, res, v Avstriji «Straža» in sploh noben klerikalni list ni vedel, kaj je cenzura, ker pač nobenemu od njih niti na misel ni prišlo napisati samo besedico proti dr-

Če čma bet pisatlni in kulturn deluci res voditlni sojga naroda, je reku Erjavc, putem mu morma že kej bl pametnga nudt. S ta «Izjava» sma namreč dosegl raven nasprotn, kokr sma prčkav. Namest, deb se nas naš narod oklenu, je začev ker očitn u velikih masah prehat u srbsk tabor, od koder sma ga mislel raven ven spravt. S ta «Izjava» sma se teku blamiral, de morma zdej premislet, al neb blu dobr, deb se zdej za nekej časa čist iz javnast putegnil, deb se narod mal pomiru.

Ta prilka sm jest hitr purabu in zahtevu beseda. Predlagu sm, nej se, da nav preveč neumnga guvarenja, kr obe točke dnevnega reda združita in sklene, de morma kulturn deluci nekej časa movčat, za društven znamne pa se uvede za ta čas nagobčnek. Nekter sa scer pr tem nekej godrnal, mende jeh je jezil, de nisa sami pršli na ta misel, končn sa se pa le pumirl in predlog soglašn sprejel. Teku je končala ta znamenita seja, k' je velioga pomena za razvoj sluvenskega slovstva in ke kaže, de mislija naš kulturn deluci krent čist na nova pota.

Uzev sm klobuk in z vzklikom «Oj zlati vek zdej našm Krancam pride», zadu-volen, kokr še nkol, odšov is seje.

Listek.

Nadrahov Cene.

Iz zadne seje kulturneh delucu.

Pred par dnevnu m'je pismanoša prnesu sledeč pism: «Nadrahu Cene, pisatelj na Forštat, Iblana. Vabma Vas, de se zanesliu udeležete seje, ktera ma mel u pondelk u unionskm kevdr. Gre za zlu važne stvari. Usak nej prnese saba ket legitimacija kašn soj dev, use en, al je starejšega al pa nuvejšega izvora. Podpis: Odbor kulturnh delucu».

Ke sm ta pism prebrau, se m'je prec duzdeval, de mama kulturn deluci spet kej novga u grif, kr bo spravl use Iblančane pukonc, mi se ma pa pu dovgem čas spet enkat uvelavel. Jest scer zlu nerad hodm na seje, ampak ta pot sm pa sklenu, de nekokr na smem izustat, de m' saj enkat spuznov soje kolege od bliži. Točn ub osmeh zvečer sm že sedov za miza. Pa legitimacija nism saba nč prnesu, ket par kosu praznga popirja za puručevanje. Kmal sa začel kulturn deluci eden za drugm kapat u štarija in še predn sm se zavedu, nas je blu že tolk, de drug

soj spis «U problemih mejhnga človeka». Tu je, kokr sm že reku, sam par imen ta mlajših pisatlnu.

Ud ta starih m' je prec pađu u oči škof Jeglič, k' je prnesu saba rdeča in rmena brošura, putem Voserkalan z brušura «Ajmo na studenc» in pa Govejkar z gospudarska razprava «Buh je dav, Buh bo uzev».

Čist soja grupa na sej sa pol predstavlal še tak kulturn deluci, k' še nisa nč napisal, pa še boja. Te je vodu dohtar Šmalc, k' zastopa čudn mnejne, de je kulturn deluc usak, kdur že sam s pisatlni vkep hod al pa pije. Ta grupa je mela tud največ za guvort. De se neb zgudla kašna nesreča, je pršov na seja tud dohtar Šerka, k' je s pumočjo rešpetlina skušov sojem tuvaršem opazvat neh mužgane.

Kokr hitr sma se med saba puzdravl in spuznal, sma prešli na dneven nered, k' je obsegu sam dve točke: 1.) Al nej še delama? (K položaju kulturneh delucu u sluvensk javnast.) 2.) Uvedba društvenga znamna.

Seja je ket predsednik kulturneh delucu otvoru Erjavc, k' je naglašu, de je zadna «Izjava» kulturneh delucu zbudila u Sluvenji hujš puhujšane, ket elu Cankarju «Puhujšajne u šenflorjansk dulin».

žavi. Avstrijska cenzura je preganjala druge liste, ako bi pa kak list v avstrijskih časih tako hujskal proti Avstriji, kakor hujska sedaj «Straža» proti Jugoslaviji, potem se avstrijska državna oblast ne bi zadovoljila z navadno konfiskacijo, temveč bi takemu listu gotovo in takoj — zavila vrat. Klerikalni listi naj molčijo o svobodi, ki vlada v Jugoslaviji, ker ta je za «Stražo» res prevelika in cenzura za njo preliberalna.

O gospodu, ki avanzira.

Svoje dni je živela v Ljubljani popularna oseba. Kot ponižen lajtnant je moral zapustiti vrste slavne avstrijske armade, ali to ga ni motilo, nobena vojaška niti civilna oblast ga ni mogla prisiliti, da bi slekel uniformo, ki mu je jako lepo pristojala, seveda pa tudi ni hotel, da bi zaostal za svojimi nekdanjimi tovariši, pridno in z zanimanjem je bral vse vojaške šematizme in kakor hitro je zasledil v istih ime kakega svojega bivšega tovariša, da je avanziral, prišel si je tudi on svetlo zvezdico za vrat. In tako se je zgodilo, da je od ponižnega lajtnanta avanziral do ponosnega polkovnika. Poznala ga je vsa Ljubljana in se smejala, ko se je po vsakokratnem «avanziranju» pokazal na ljubljanskih ulicah z eno zvezdo več...

Danes pa imamo v Ljubljani zopet gospoda, ki avanzira. Nosi čudno uniformo — ne tič ne miš. Duhovita kombinacija bivše avstro-ogrske uniforme z dinstinkcijami jugoslovanske žandarmerijske, z generalštabnimi barvami in generalškimi lampasi. Včeraj major, danes podpolkovnik, jutri pa že mogoče vsaj v generalškem ako ne vojvodskem ornatu.

In kaj dela ta gospod v Ljubljani? Hotel bi uradovati slovensko — a ne zna, hotel bi loviti vlomilce, tatove in rokovnjače, a jih ne ujame, zato pa tem bolj skrbi za uniformo in to ne samo za svojo, ampak tudi svojih podrejenih. In tako vidimo strašiti po Ljubljani fantastične uniforme, ki ne odgovarjajo nobenim predpisom, ki so v direktnem nasprotju z izrečno naredbo ministrstva vojnega in mornarnice, po kateri je najstrožje prepovedano nositi uniforme kopirane po oficirskih, po katerih je strogo prepovedano nositi oficirske kokarde P. I. Ali vse to gospoda, ki avanzira, prav nič ne moti, njemu je všeč pisana fantastična uniforma in ako bo šlo tako naprej, bo kmalu zaplapolal na njegovi glavi avstrijski generalski klobuk s zelenimi peresi, ali pa vsaj bersaljerski petelinov rep!

Ali to nas zadovoljnih Ljubljančanov ne bo motilo, kakor nas ne motijo vsakdanje vesti po dnevnikih: o storilcih, zločincih, vlomilcih policija dosedaj nima nobenega sledu...

Budalosti prejšnjega tedna.

Ravnatoko resno poroča «Naprejs», da se v Beogradu v demokratskem klubu poslanci «desnice» in «levice» pretepajo s stolci po glavi.

Nekemu ljubljanskemu židovsko-nemškemu verižniku, znanemu v prizadetih krogih, je bilo odpovedano stanovanje. Njegov utok je bil zavržen, ravnatoko nadzorstvena pritožba. Prišel je čas prisilnega deložiranja. Dan poprej pa pride žid na deželno vlado in prinese seboj — krstni list. «Od včeraj naprej sem pravoslaven. Prosim, pustite me v stanovanju!» — (Toliko smeha še ni bilo v tem oddelku! Spekulacija se pristnemu židu seveda ni posrečila).

«Straža» piše o «balkanizmu».

«Narod» poroča, da so Francozi obljubili Jugoslaviji Solun, če se pridružimo v njeno kolo. Pogodba je že sestavljena, samo podpisi še manjkajo.

Zanimivosti.

Ali si že kedaj večerjal pri «Unionu»? Ali si pri tej priliki videl posebno mizo za carinike, (Slovenec, Hrvat in Srbe), mlajše, elegantne dečke!? Ali si opazoval, da porabi vsak njih toliko, da znašajo njegovi mesečni prejemki jedva za tri takšne razkošne večerje? Nastane vprašanje. Odkod sredstva za elegantno obleko in obutev, za stanovanje, za obede in za večerje razven prostih treh? O carinskem postopanju se širijo že nekaj časa čudne govornice po Ljubljani, zlasti med «prizadetimi». Ali ne bi bilo dobro nekoliko posvetiti med te govornice?

«Stranka ljudstva». To je seveda SLS. «Novi čas» celo pravi, da je stranka delovnega in delavskega ljudstva, proletarca, ki nima o kapitalisti nobenega opravka. Za občinske volitve je to prav dober lim. — Pred kratkim je bil v listih inserat: «Proda se posestvo na Dolenjskem, pašniki, hoste, hiša itd. Cena milijon kron». Kdo je že drugi dan kupil to posestvo? Odlični proletarec g. doktor Brejč.

«Slovenec» poroča, da so (od 900 slovenskih občin) klerikalci dobili brez boja doslej že 120. «Novi čas» pove bolj okroglo in pravi, da jih je 200. Doslej so klerikalci imeli vse občine razun desetorice, pridobiti torej ne morejo nič, in je edino vprašanje, koliko bo njih izguba. Tudi se morajo njihove navedbe še kontrolirati. Za agitacijo raztrobljene številke še ni treba, da so resnične. Groš dobi, kdor pozna klerikalca, ki ne laže. Toda, kje so oni «Samostojni kmetje», ki pravijo, da zastopajo staro pravdo? Ali ni v teh 100 občinah toliko «samostojnih», da bi bil vsaj sami postavili kandidatske liste, (čeprav brez podpore svojega strankinega tajništva, ki se je tačas brigalo za ljubljansko listo)?

Gospod Prepeluh ni več sodrug. Čisto oficijelno in formalno je izstopil iz socialdemokratske stranke in odložil vse njene funkcije. Razume se, da samo politične. Vse njene gospodarske funkcije je pa seveda obdržal. (Sicer se ne bi mogel boriti proti korupciji). Pred vsem je ostal upravni svetnik in predsednik Blasnikove tiskarne, kjer dobi poleg tanijem tudi še procenete. Smisel za socialno delo je pokazal tudi pri Oblačilnici, temelju raznih avtonomističnih stremeljenj. Tudi je ostal (kot strankin eksponent!) v odboru Kranjske hranilnice. Zato je razumljivo, da nastopa skupaj z «Avtonomistovim» gospodarskim člankarjem. Da si je g. Prepeluh zasigural tudi državno penzijo, dasi je še mlad, zdrav in sposoben za marsikakšen posel, se pri njegovih avtonomističnih nagajenjih razume samo po sebi!

Aha! Sedaj nam je marsikaj jasno! Gospodarski referent «Avtonomista» g. Prepeluh, Kranjska hranilnica in «avtonomistična» zahteva, da se vrnejo avstrijska vojna posojila onim c. kr. patriotom, ki so jih svoječasno podpisovali. Don Karlos in markiz Poza za »avtonomijo», — za one, ki poznajo položaj, prav zanimiva kombinacija.

Oblačilnica je bila javna ustanova v neki deželi. Od države je kupila platno po nizki ceni. Kmalu na to je ponudila isto oblačilnico isti državi isto platno za dvojno ceno. Voditelji te oblačilnice se bore za avtonomijo. Razumljivo! Potem bi bila njih platnena ponudba sprejeta in zagotovljen lep dobiček. Aha!

Ljudski glas pred ljubljansko pošto. «No, fant, ali ti prodajaš «Avtonomista»? — «Nak, tga pa prodaja tista ženska, kokr ma «Sluvenca», kje

od glih tiste stranke, kokr «Avtonomist».

Državno gospodarstvo v Rogaški Slatini. Vsak, ki je obiskal Rogaško, se z veseljem spominja tamošnje mlekarne in njene kave. Po imenu je bil najemnik neki Franjo Ozum, obrt je pa v resnici vodila njegova najemnica. Ko je kot ravnatelj prišel na krmilo Dolenc, se je Ozum takoj stavil ž njim v zvezo in mu za slučaj, da mu za letošnjo sezijo pripravi mlekarno v najem, dal gotove obljube. In res je Dolenc Ozuma najtopleje priporočal pri poverjeništvu, tako da je dobil mlekarno v najem. Interesantno je, da je bil ta Ozum kaznovan za obrtne verižniške prestopke od ptujskega okrajnega glavarstva — kar je lahko dognati iz aktov. Tudi ljubljanska direkcija izhrane ga dobro pozna kot prodajalca aprovizacijskega sladkorja. Ne glede na vse to je pa smatral Dolenc za umestno ga najtopleje priporočati poverjeništvu in to mu je dalo mlekarno v najem, ne da se informira o njem. Kak glas uživa ta gospod v Slatini, temu je najboljši dokaz deputacija Slatinčanov, ki je prišla protestirati k deželni vladi proti temu, da se sprejme Ozum v vrste najemnikov Rogaške Slatine. — Zopet zgled takozvane in nam še od prejšnjih časov kranjskega deželne odbora dobro znane «avtonomije».

Kdo je to? Ni še dolgo, kar se je hodil priporočat odličnim demokratom. Za dobro mesto, seveda, katero je tudi dobil. Takoj na to je pričel pisati proti istim demokratom strupene članke, zlasti v «Naprejs». Materijal dobiva večinoma v «Unionu» pri prijateljih. Najraje se peča z zadevo gledališča. Kar tam ni prav, vsega so krivi le preklicani demokrati. (Še par dobrih služb naj razdele najglasnejšim kričalcem, pa bo konec «kulturnega dela»). Prihodnjič — če ne danes — najdemo njegov članek v glasilu «Oblačilnice» in «Kranjske hranilnice». Takšnih značajev je v Ljubljani še več. Podbevšek in drugi mladeniči pa hodijo zanje po kostanj. Živio šesti činovni razred!

Med vrstami.

Kakor muhe v pajkovo mrežo: «Ze 200 občin padlo v roke SLS.», piše nedeljski «Slovenec». (Torej doslej 18 odstotkov vseh slovenskih občin.)

«Mariborska Straža»: «Člani »Slomškove zveze« so sicer ostali v manjšini, toda manjšina je pretresla liberalce v mozek, kajti še ena takšna zmaga in odklenkalo bo tudi liberalizmu med učitelstvom». (Razmerje 2200 : 400).

«Avtonomist» pravi, da je kancelarograf nesvobodoljuben. Zanj so glasovale — razen klerikalcev — vse stranke v konstituenti in potemtakem so v vsej Jugoslaviji svobodoljubni samo klerikalci in onih par ljudi, ki se zbira okolu «Avtonomista» — vse drugo je pa sama črna reakcija!

«Slovenec» je takoj toplo priporočal «Avtonomista», za njim je prišel tudi naslednik «Večernega Lista» in — končno mariborska «Straža». To se je moglo pričakovati, ker komplimenti klerikalcem v prvi številki «Avtonomista» vendar niso mogli biti — zastoj.

«Koroško Korošcem», s tem geslom so koroški nemčurji agitirali za časa plebiscita proti Jugoslaviji. Uspeh je znan in to geslo je vplivalo tudi na nekatere ljudi v sami Ljubljani, ki vpijejo «Slovenija Slovincem». Korošci so se dali zapeljati in zdaj vzdihujejo po lepih jugoslovanskih časih, med špiljem in Rakekom, Kranjsko goro in Metliko se bo pa našlo malo ljudi, ki bi hoteli slediti geslu federalistov.

«Slovenec» že pokazuje kake razmere bi zaviadale pri nas, ko bi se država urenila po klerikalnem federativnem načrtu. On že piše, koliko kdo plača v državi — kot v nekdanji monarhiji, kjer se je med Dunajem in Pešto vedno vodil prepir o tem, kdo več plača.

«Jugoslavija» ima svoje «žurnalistično» mnenje o «Pondeljku», navzlic temu, da v njeni redakciji ne sedi nitj en žurnalist.

Epopeja o kulturnem boju.

Kovač si je nažgal tobak, Kogoja vrgel je na tlak, in tam sta komponirala, drug drugemu taktirala. Kogoj pa ni mel še dosti, se hotel je še dalje bosti: «Kovaču moram dat po buč, vprizoril bom kulturni puč, zaveznike bom skupaj zbral, v teatru priredil škandal! V Unionskih katakombah Podbevšk sedi na svojih bombah. Še njega zdaj pokličimo, sovražnike uničimo!»

Še predno je potekel dan, že bil je krog pri kroku zbran. Načrti se pojavljajo. Kulturni boj pripravljajo! Kogoj najprej povzdigne glas: «Prijetelji, prišel je čas, čas težkih borb, rdečih ran, za mano vsak, kdor ni zaspan!

Podbevšek resno pritrđi, na mizo težko pest spusti: «Tam v naše Matice prostorih in sred starinov že matorih sem bral le resolucijo. Zdaj hajdi v revolucijo! Koritarje in demokrate, Rukavino in druge svate, Konsorcij in korupcijo, nerodno to državo vso, orkester in poverjenike, ravnatelje in glasbenike postavim pred fait accompli. Kulturni fantje mi smo mi!»

Čeprav je bil že malo trd razvijal smelo je načrt, in vsi so pritrđili mu. Veselo so napili mu vsi, Kraigher, Prelo-, Lajovici, Škrli, Pregarc, Smale in drugi strici, Jare, Vodnik, Gogala, Eržen in nekaj sličnih še imen. Nad njimi vsemi pa, oj gnus, je zagrebački Criticus.

Sobota je mokrotan dan, kulturnikom z neba poslan. So sedeže si preskrbeli, zvečer bodo teater imeli.

Pogled se v nov ti svet odpre, zasedene so lože vse. Na levi tam Kogoj sedi, pripravljen ključ v rokah drži, Podbevšek sedel je na desno s tovarši v svojo ložo tesno. Oddelek vzela si je stojišče, balkon pa drugi za torišče. Končal je mirno prvi akt, utihnil baš je zadnji takt, takrat dá znamenje Kogoj, naj se ropot prične takoj. Piščalke, ključi, v ustih prst kulture glasbeni je krst. Puccinijeva muzika ni takšna kot Kogojeva, Podbevšek rad taktiral bi kot konkurent Rukavini.

Tak lepo se je započelo kulturno naše dobro delo, takrat pa pride policaj, oj kaj bo zdaj! Oj kaj bo zdaj? Ojoj, ojoj, ojoj, ojoj, zdihuje v loži naš Kogoj. O Muza, svoj obraz zakrij, pravice več na svetu ni! C. N.

Razno.

Leta 1799 je izšla v Berlinu knjižica z naslovom «Potovanje iz Amsterdama v Madrid». Napisal jo je Chr. Ang. Fischer. V knjižici najdemo mesto, ki se lepo sklada z današnjimi prilikami:

«Bordeaux... V sijajnem mnogokrat opisanem gledališču sem videl Gluckova «Orfeja in Euridiko» s prvovrstnim baletom. Če si opazoval množico mladeničev in z dragimi kamni nakošatenih deklet, ne bi nikdar verjel, da je Francija sedaj že osem let v razsulu. Isto sem zapazil tudi v koncertu in na sprehajališčih. Vse se udaja ogromnemu luksusu, nebrzdani strasti za zabavami, povsod diha požrešen egoizem, opazovalec ne najde nikjer razveseljivih dokumentov prerojenega naroda. Pokazati so mi množico «nouveaux enrichis», novih bogatašev, v spremstvu babnic in priležnic. Mnogi med njimi so bili pred vojno v konkurzu, ali strežaji, starinarji, krparji. Zdi se, da se pri vseh revolucijah menja le zunanja oblika, jedro pa ostane vedno nedotaknjeno».

Novice.

Ostra odredba vlade zaradi draginje mesa. Deželna vlada je naročila mestnemu magistratu, da naj določi za prodajo govejega mesa primerne maksimalne cene. Ako bi se mesarji protivili prodajati meso po maksimalnih cenah, naj mestni magistrat postopa proti njim z vso strogostjo ter jim odvzame tudi obrtne pravice ter poslovne prostore.

Umor in samomor. Prošlo soboto je najemnik znanega hospica pri Sv. Janezu

(Bohinjsko jezero) Cvitković, ustrelil svojo ženo roj. Aumanovo, in nato še sebe. Vzrok ljubosumnost.

Sinoči, v nedeljo okoli 9. ure zvečer je bila restavracija pri «Slonu» nabito polna. V glavni sobi je bila družba raznih verižnikov, zlasti italijanskih in nemških. Pri neki mizi je sedela tudi družba starih avstrijakantov. Neki gost je nekaj časa mirno poslušal nemška izzivanja. Potem mu je pa vzkripela kri vstati je od mize in prepovedal družbi nemško govoriti. Družba se mu je cinično in ironično začela smejeti. Neki nemški verižnik, ki dobro razume naš jezik, pa je vstal in vzkliknil: «Zivela Avstrija!» nato pa je urnih krač pobegnil iz restavracije. Ta vzklik je razburil vso jugoslovansko družbo, posebno stalne goste v bližnji sobi. Takoj so nastali viharni protesti. Gostje so začeli v trenutku čistiti verižnikov polno restavracijo. V par minutah je bila dvorana prazna, kajti vsak jo je popihal urnih krač. Naravno, da se je v ta odločni akt narodne samoobrambe takoj vmešala policija. Ni pa imela povoda uradno posredovati, kajti ni se žalega storilo ni enemu mirnemu gostu, ni se niti pobijala oprava niti steklenice, kar delajo običajno italijanski «fašisti» v Trstu. Ko je družba po dolgem času mirno odšla iz lokala, pa se je pred glavno pošto pojavila močna policijska straža in odšla z družbo na stražnico, kjer so aretirance zopet izpustili.

Vsled silnega deževja zadnjih dni so povsodi narasle reke. Sava je od včeraj ponoči na mnogih krajih prestopila bre-

gove. Poplava je napravila na poljih ogromno škode, deroče vode Save in Savinje so odnesle ponekod obsežne naprave, odtrgale čolne in splave. V Zidanem mostu se je v soboto razbil ob kamenitem mostu na Savinji slav. Oba splavarja sta izginila v deročih valovih.

Iz savske doline poročajo, da je ponekod naraščujoča Sava ljudi presenetila v spanju in so mnoge hiše blizu brega bile v nedeljo zjutraj obdane od vode, ki je

ponekod vdrla v hleve. Poginilo je nekaj živine in voda je odnesla mnogo poljskega orodja, pripravljenih drv.

Največja zaloga klavirjev in pianinov v Ljubljani.

Tvrška J. Dolenc, Ljubljana, Hilšerjeva ulica 5, priporoča v nakup najboljše instrumente prvovrstnih tovarn po soodpornih in zmernih cenah.

Obleke po najnovejši modi! 3-1 Kostume, pomladne plašče.

Modni salon Srečko Potočnik

Ljubljana, Selenburgova ulica 6, I. nadstr.

Lastna zaloga blaga.
Izvršbe v osmih dneh.

Delo za obleke K 600.—
Delo za kostume K 650.—

CARINSKO POSREDOVANJE

izvršuje najtočneje in po zmernih cenah

„BALKAN“

delniška družba za mednarodne transporte
v LJUBLJANI, MARIBORU, BEOGRADU in ZAGREBU

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani, Stritarjeva ulica št. 2

Podružnice v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici, Celju, Mariboru, Borovljah, Ptuju in Brežicah.

Delniška glavnica
K 50,000.000.—

Se priporoča za vse v njeno
stroko spadajoče posle.

Kupuje in prodaja vse vrste vrednostnih
papierjev, valut in dovoljuje

Cekovni račun v Ljubljani št. 10.509.

Rezerve okrog K 45,000.000.—

= Prodaja srečke razredne loterije. =

vsakovrstne kredite.

Brzozjavni naslov: Banka Ljubljana.

Telefon št. 261 in 413.

Vabilo na subskripcijo

novih delnic Strojnih tovarn in livaren d. d., Ljubljana.

Dovoljujemo si Vam naznaniti, da je upravni svet sklenil na podlagi pooblastila občnega zbora provesti zvišanje delniške glavnice

od K 10,000.000.— na K 15,000.000.—,

z izdajo 12.500 novih delnic po K 400.— nom. v skupnem znesku K 5,000.000.—,

katero glavnico se bo porabilo v prvi vrsti za zgradbo nove zvonarne in sploh za razširitev obrata.

Občnemu zboru se bode predlagala za l. 1920. 7% dividenda, kar dokazuje primerno rentabiliteto v podjetje naloženega kapitala.

Javna subskripcija se vrši pod sledečimi pogoji:

1. Dosedanji delničarji imajo pravico prevzeti na podlagi treh starih po eno novo delnico po K 600.— tel quel, ki se morajo takoj pri podpisu polno vplačati.

2. Novi delničarji dobe delnice po K 850.— tel quel, ki se morajo takoj pri podpisu polno vplačati.

3. Nove delnice so deležne čistega dobička za leto 1921. ter opremljene s kuponom za leto 1921.

4. Subskripcija se vrši od 15. do 25. aprila 1921., in sicer pri:

a) Jadranski banki, i. s. pri podružnicah: Ljubljana, Kranj, Celje, Maribor, Zagreb, Beograd, Sarajevo, Split;

b) Ljubljanski kreditni banki v Ljubljani ter pri podružnicah Ptuj in Brežice;

c) Zadružni zvezi v Ljubljani;

d) Zadružnih zvonarnah v Ljubljani, župnišče sv. Jakoba.

5. Za nedodeljene delnice vplačani zneski se povrnejo subskribentom takoj po izvršeni dodelitvi brez obresti.

6. Reparticijo delnic si pridržuje upravni svet po končanem subskripcijskem roku.

V Ljubljani, dne 15. aprila 1921.

Strojne tovarne in livarne, d. d. v Ljubljani.

Vinko Majdič l. r., predsednik.